

Чиннидан тайёрланган ошхона буюмларининг (коса, пиёла, чойнак, лаган) мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси ҳамда рақобат муҳити тўғрисида МАЪЛУМОТ

Рақобат сиёсати ва истеъмолчилар ҳуқуқлари тадқиқотлари маркази томонидан ТИФ ТН коди 6911 остидаги **Чиннидан тайёрланган ошхона буюмларининг** (коса, пиёла, чойнак, лаган ва шу турдаги бошқа ошхона буюмлари) (кейинги ўринларда - *чиннидан тайёрланган ошхона буюмлари*) товар бозоридаги рақобат муҳитини таҳлил қилиш ҳамда ички бозорнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражасини аниқлаш бўйича ўрганилди.

Ўрганиш Миллий статистика қўмитасининг 2023 йил учун саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмлари маълумотлар базаси ҳамда Божхона қўмитасининг импорт ва экспорт маълумотларига асосан ўтказилди.

I. Чиннидан тайёрланган ошхона буюмлари импорт ва экспорт ҳолати.

Ҳисобот даврида **239 та** корхона томонидан **27 та** давлатдан қиймати **12,1 млн АҚШ доллари**га тенг бўлган **11,2 минг тн** чиннидан тайёрланган ошхона буюмлари **импорт** қилинган. Импорт қилинган маҳсулотларнинг **93 фоизи** – **Хитой**, **7 фоизи** эса бошқа **26 та** давлатлар ҳиссасига тўғри келди.

Импорт асосида олиб келинган чиннидан тайёрланган ошхона буюмларининг **ўртача нархи 1 тн** учун **1,1 минг доллар**га тўғри келган.

Импортнинг концентрация даражаси ўрганилганда **энг йирик 5 та** импорт қилувчи корхона ҳиссасига жами импортнинг **43 фоизи** тўғри келган.

2023 йилда **23 та** корхона томонидан **14 та** мамлакатга қиймати **104,5 минг АҚШ доллари**га тенг бўлган **329 тн** чиннидан тайёрланган ошхона буюмлари **экспорт** қилинган. Экспорт қилинган маҳсулотларнинг асосий қисми Афғонистон (55 фоиз) ва Қозоғистон (30 фоиз) ҳиссасига тўғри келади.

II. Ички бозорнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражаси.

Миллий статистика қўмитаси ва Божхона қўмитасининг 2023 йил бўйича расмий статистика маълумотларига асосан ички бозорда ТИФ ТН коди 6911 остидаги чиннидан тайёрланган ошхона буюмларининг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражаси аниқланди.

Маълумот учун, мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражасини аниқлаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 декабрдаги 303-сонли қарорида белгиланган тартибда ҳисобланди.

2023 йил давомида **64 та** хўжалик юритувчи субъектлар томонидан қиймати **170,1 млрд сўмлик 18,2 минг тн** чиннидан тайёрланган ошхона буюмлари ишлаб чиқарилган.

Мазкур маълумотлар асосида чиннидан тайёрланган ошхона буюмларининг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси 2023 йилда **62,6 фоиз**ни ташкил этганлиги аниқланди.

Маълумот учун, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 декабрдаги 303-сонли қарорига асосан товар бозори ҳажмида мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар улуши 80 фоиздан кўп бўлганда бозор товар билан тўйинган ҳисобланади ва мазкур улуш ушбу кўрсаткичдан кам бўлганда товар билан тўйинмаган ҳисобланади.

Республикада ишлаб чиқарилган чиннидан тайёрланган ошхона буюмларининг ўртача нархи **1 тн** учун **803 долларга** тўғри келган.

III. Ички бозордаги рақобат ҳолати.

Таҳлиллар доирасида чиннидан тайёрланган ошхона буюмлари ишлаб чиқариш бозоридаги рақобат ҳолати халқаро тан олинган **ННІ** (Херфиндал-Хиршман индекси) ва **CR-3** кўрсаткичлари орқали баҳоланди.

Хўжалик юритувчи субъектлар сони ва ишлаб чиқариш ҳажмлари маълумотлари асосида **ННІ** индекси ҳисобланганда, индекс натижаси **1 082 пункт**га тенг бўлганлиги ва ушбу товар бозорида **рақобат муҳити ривожланганлиги** аниқланди.

*Маълумот учун: **ННІ** (Херфиндал-Хиршман индекси) бозордаги рақобат муҳитини баҳолаш ва концентрация даражасини аниқлаш учун фойдаланилади. Унга кўра, **ННІ** кўрсаткичи **0 дан 1500 пунктгача** бўлганда **рақобат муҳити ривожланган**, **1500 дан 2500 пунктгача** бўлганда **рақобат муҳити етарлича ривожланмаган**, **2500 дан 10 000 пунктгача** бўлганда бозор **рақобат муҳити ривожланмаган** ҳисобланади.*

Шунингдек, ички бозорда бўяшни тезлаштирувчи воситаларнинг **CR 3** кўрсаткичи **48,8 фоиз**га тенг бўлган.

CR 3 кўрсаткичи – маҳаллий ишлаб чиқариш бозоридаги энг йирик 3 та корхоналарнинг бозор улушлари йигиндисига тенг.

ННІ индекси ва **CR 3** кўрсаткичлари чиннидан тайёрланган ошхона буюмларни ишлаб чиқариш бозорида **рақобат муҳити ривожланган бозор** деб таснифланишини кўрсатмоқда.

IV. Хулоса.

ТИФ ТН коди 6911 остидаги чиннидан тайёрланган ошхона буюмларининг тўйинганлик даражаси **62,6 фоиз**ни ташкил этганлиги ҳамда ички бозорда мазкур маҳсулотга бўлган талабнинг юқорилиги сабабли, ушбу

маҳсулотни ишлаб чиқариш бўйича **янги лойиҳаларни амалга ошириш**
мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

